

Globalizáció az oktatásban. A távtanulás jelene és jövője¹

A globalizáció hatására a felsőoktatásban egyre jelentősebbé válnak a nemzetközi képzések. A nemzetközi távtanulás jelentősége azért növekszik erőteljesen, mert a hallgatók így egyszerűbben és viszonylag olcsóbban tanulhatnak külföldi egyetemeken, mint a nappali képzés keretében. A távtanulás ugyanakkor gyakran a tanulási és tanítási módszerek újragondolását is szükségessé teszi. Írásomban a nemzetközi távtanulás előnyeit és hátrányait a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán sikerrel működő Hagen–Pécs kettős diplomaprogram tapasztalatainak tükrében mutatom be.

Kulcsszavak:

*globalizáció,
gazdaság,
felsőoktatás,
nemzetközi tanulmányok,
távtanulás*

BEVEZETÉS

A globalizáció az oktatás minden szintjén, így a felsőoktatásban is érezeti hatását, meghatározza és befolyásolja az oktatók munkáját, az oktatással kapcsolatos elvárásokat, a hallgatók tanulási tevékenységét és képzésük tekintetében bővülő lehetőségeiket, valamint az intézmények marketingtevékenységét. Az oktatás globalizálódásának egyértelmű hatása a nemzetközi képzések jelentőségének erősödése.

A napjainkban egyre inkább terjedő és erősödő távtanulás egyike azoknak a tanulási formáknak, amelyek során a hallgatók külföldi egyetemeken megszerzett diplomájukat a későbbiekben szakemberekként sikerrel kamatoztathatják nemcsak hazájukban, hanem a nemzetközi munkaerőpiacon is.

Az új oktatási/tanulási formák ugyanakkor új kihívások elé is állítják az oktatókat, szakembereket, hallgatókat egyaránt, amely a tanítás/tanulás újragondolását és gyakran újfajta, komplex megközelítést teszi szükségessé. Most Deli-Gray és tsai (2010) írására szeretnék reflektálni. A tanulmány szerzői a globalizáció felsőoktatásra gyakorolt hatásának hármasszoros dimenziójára koncentrálnak, a diákok, oktatók mobilitására és az intézményi változások tendenciáira. Én elsősorban a nemzetközi távtanulás sajátosságaira fókuszálva a kihívásokat, pozitívumokat, nehézségeket a hallgatók szemszögéből igyekszem kiemelni.

GLOBALIZÁCIÓ A FELSŐOKTATÁSBAN – A TÁVTANULÁS MINT OKTATÁSI FORMA

A globalizálódás gazdasági és politikai vetületei támogatják az oktatási mobilitás fejlődését, a tananyagok, közvetetten az értékrendszerek egységesedését, s mindez visszahat, segíti a gazdasági globalizáció előrehaladását is. A gazdasági feltételek átalakulása a felsőoktatás jellegével kapcsolatos elvárásokat is módosította. A felsőoktatási szolgáltatások iránti megváltozott keresletre reagálva az oktatási intézményeknek rugalmasan reagálni kell hagyományos szemléletmódjukon változtatni (Deli-Gray és tsai 2010).

A felsőfokú oktatási intézmények nemzetközi vérkeringésbe jutása kiemelten fontos szempont napjainkban. Számos egyetem nyújt olyan képzési formát, amelynek keretében a hallgatók nemzetközi diplomát szerezhetnek, külföldi egyetemeken tanulhatnak, vagy külföldön tölt-

¹ Hozzászólás Deli-Gray Zsuzsa, Árva László és Michael Gray: „Globalizáció a felsőoktatásban – szervezeti és marketingkövetkezmények” (Marketing & Menedzsment, 2010/3. szám) című cikkéhez.

hetnek akár több szemesztert is. Idegen nyelvű képzéseikkel a magyarországi egyetemek is hazánkba vonzhatják a külföldi diákokat, ami öregbítheti a magyar oktatás nemzetközi elismertségét, mélyítheti a külföldi partneregyetemekkel a kapcsolatot az oktatás, kutatás területén, és – nem utolsósorban – komoly anyagi bevételt is jelenthet az adott oktatási intézmény számára. A nemzetközi együttműködés keretében vendégoktatók érkehetnek hazánkba, s a magyar oktatók külföldön taníthatnak, bővíthetik szakmai ismereteiket.

Napjainkban ugyanakkor – a konkurencia mellett – az egyre növekvő munkanélküliség nyomása alatt élünk. Mindez a felsőoktatási intézményeket is arra kényszeríti, hogy versenyre keljenek, megfeleljenek az új kihívásoknak, a munkaerőpiac különböző követelményeinek (Kovács 1996). Az oktatás jó és fontos befektetés, és az egyes országoknak saját maguknak kell gondoskodni arról, hogy olyan gazdaságpolitikai döntéseket, intézkedéseket hozzanak, amelyek révén a különbségek csökkenthetők. Ilyen intézkedés többek között a kutatás-fejlesztés ösztönzése, állami támogatása, az oktatás színvonalának emelése (Mellár 2007). Az oktatás színvonalának emelésére fordítható állami támogatás mértéke nagymértékben függ az adott ország, valamint az egyetemek, egyes karok gazdasági helyzetétől, jövőbeni lehetőségeitől.

Magyarországi viszonylatban a távoktatás esetében egyre növekvő vonzerőt jelent a gazdasági érdek. A magyar távoktatás iránti növekvő igényt első helyen az oktatási költségek csökkentése motiválja. Másodikként említhetjük a modern technológiai eszközök iránti érdeklődést (Kovács 1996).

Kettős diplomaprogram a Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán

A távoktatási forma nemzetközi szintű sikeres működésére kiváló példa a németországi Észak-Rajna-Vesztfáliában található Hageni Távtanulási Egyetem (FernUniversität in Hagen). Németország – a hallgatói létszám tekintetében – legnagyobb egyetemét, ahol jelenleg közel 67.000 hallgató tanul (Wikipédia 2011), 1974-ben alapították.

Az egyetemnek négy fakultása van:

- közgazdasági (Wirtschaftswissenschaft);
- kultúra- és szociális tudományok (Kultur- und Sozialwissenschaften);

- jogi kar (Rechtswissenschaft);
- matematika és informatika (Mathematik und Informatik).

A százalékos megoszlás tekintetében a Közgazdasági Kar áll az első helyen 38 százalékkal.

A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kara és a Hageni Távtanulási Egyetem között 2001-ben létrejött megállapodás értelmében a pécsi diákok magyar oklevelük mellé német egyetemi diplomát is szerezhhetnek. 2008-tól lehetővé vált – a hagyományos („osztatlan”) program mellett – a Bologna-rendszerben a BA- és a hageni MA-képzésbe is bekapcsolódni. A hallgatóknak Németországba egyáltalán nem kell kiutazni, és a tanulmányok időbeli ütemezéséről szabadon dönthetnek, ami átlagos esetben 3–4 félévet jelent.

„Idegen nyelvű képzéseikkel a magyarországi egyetemek is hazánkba vonzhatják a külföldi diákokat, ami öregbítheti a magyar oktatás nemzetközi elismertségét, mélyítheti a külföldi partneregyetemekkel a kapcsolatot az oktatás, kutatás területén, és – nem utolsósorban – komoly anyagi bevételt is jelenthet az adott oktatási intézmény számára. A nemzetközi együttműködés keretében vendégoktatók érkehetnek hazánkba, s a magyar oktatók külföldön taníthatnak, bővíthetik szakmai ismereteiket.”

A pécsi hallgatók számos előnyben is részesülnek: a Pécssett, az alapképzésben sikerrel teljesített összes tárgyat Hagenben teljes egészében elfogadják, és a Pécssett megvédett diplomadolgozat német fordítása leadható hageni szakdolgozatként.

A hallgatói visszajelzések – a hageni diploma elismertségét tekintve a munkaerőpiacon – igen pozitívak. Néhány volt hageni hallgató véleménye a képzésről: „Hagent ajánlom mindenkinek, aki könnyebben akar munkát találni, akár külföldön is; aki ki szeretné egészíteni itthoni tanulmányait nemzetközi ismeretekkel, aki felsőfokon szeretné beszélni a német szakmai nyelvet” (Elek 2005). „A hageni képzés egy speciálisan távoktatásra szakosodott, professzionális tananyagokkal rendelkező, a hallgatói igényeket maximális rugalmassággal kezelő képzési struktúra” (Kristóf 2005). „A munkaerőpiacon igencsak elismert pécsi diploma mellett szinte biztos sikert jelent egy megszerzett vagy akár folyamatban lévő hageni oklevél. De még ennél is fontosabb az újszerű látásmód és tudásanyag, amiből a későbbiekben rengeteget lehet profitálni” (Rendi 2005).

Bár napjainkban főképpen az angol nyelvű programok iránti igény növekvő tendenciája figyelhető meg, közép-európai térségünkben a német nyelv, a német nyelvű – főképpen – gazdasági képzés jelentősége vitathatatlan. A nyelvet jól beszélő gazdasági szakemberek hozzájárulhatnak a német nyelvű országokkal, elsősorban Németországgal a gazdasági kapcsolatok fellendítéséhez. Magyarország számos olyan előnyös tulajdonsággal rendelkezik, ami lehetővé teszi az üzleti-gazdasági kapcsolatok elmélyítését, bővítését. Így kiemelendő és feltétlenül pozitívként értékelhető Németország vetületében a magyarországi németek magas száma, akik nemcsak jól beszélnek a nyelvet, hanem németiségüket, kultúrájukat német nyelvű tanulmányaikkal is igyekeznek megőrizni, ápolni. Fontos szempont még a földrajzi közelség, a kedvező adórendszer, a magas színvonalon képzett magyarországi munkaerő (Rappai 2010).

„Bár napjainkban főképpen az angol nyelvű programok iránti igény növekvő tendenciája figyelhető meg, közép-európai térségünkben a német nyelv, a német nyelvű – főképpen – gazdasági képzés jelentősége vitathatatlan. A nyelvet jól beszélő gazdasági szakemberek hozzájárulhatnak a német nyelvű országokkal, elsősorban Németországgal a gazdasági kapcsolatok fellendítéséhez.”

A HALLGATÓK SZÁMÁRA SZÜKSÉGES SPECIÁLIS TANULÁSI STRATÉGIÁK, KÉPESSÉGEK, KÉSZSÉGEK A TÁVTANULÁS SORÁN

Alapvető különbségek a nappali képzés és a távtanulás között

„Véleményünk szerint a távoktatás mint új oktatási forma keretében több oktatási módszer segítségével és másként valósul meg az ún. tanulási-tanítási folyamat, mint a hagyományos oktatásban” (Kovács 1996, 10.). A nappali és távtanulási forma között vannak markánsan megjelenő különbségek, amelyek akár komoly problémaforrásokat is jelenthetnek a hallgatók számára.

- A (nemzetközi) távtanulás során legfontosabb
- az önálló tanulás, a hallgatói önállóság;
- az idegen nyelvű szakirodalom sikeres olvasása/értelmezése, tehát az olvasási készség;
- a kulturális különbségek ismerete, az interkulturalitás;
- a kreativitás (Mátyás 2010).

A távtanulás során az önálló tanulás, olvasás alapvető elvárás. Fontos a hallgatók számára, hogy megfelelő olvasási, valamint tanulási stratégiák birtokában

legyenek, és azokat az adott szituációnak megfelelően tudatosan, önállóan tudják alkalmazni (Leone 1997, Rampillon 1994). Megfigyeléseim és oktatási tapasztalataim tükrében megállapíthattam, hogy az önálló olvasást és tanulást kiválóan segítheti az úgynevezett szintetikus olvasási módszer (Major 1980, Mátyás 2008), amely során az idegen nyelvű szakmai szövegek értő olvasását megkönnyítő kifejezések kiemelésével a szótár nélküli olvasás – vizsgálati eredményekkel is bizonyíthatóan – gyorsabbá és hatékonyabbá tehető. A szintetikus olvasási módszerrel párhuzamosan javasolható a svájci St. Galleni Tudományegyetem Gazdaságpedagógiai Intézetében az amerikai University of Texas in Austin munkatársaival közösen kifejlesztett tanulási-olvasási stratégiák alkalmazása (Capaul 1997, Metzger 2001; 2010), amelyek – nemzetközi szintű vizsgálatok eredményeinek tükrében – egyértelműen segítik az idegen nyelvű önálló tanulás, olvasás folyamatát.

Az interkulturalitás az idegen nyelvű távtanulás során (is) fontos tényezője a sikerességnek, a megszerzett ismeretek alkalmazni tudásának, mert a jövőbeni közgazdászoknak, szakembereknek ismerni kell a nemzetközi kapcsolatok építése, ápolása, kialakítása során, üzleti tárgyalásokon a másik ország kultúráját, értékrendszerét.

Vermeer (idézi Sandrini 1993) véleménye szerint az idegen nyelv ismeretén felül az is fontos, hogy a hallgató tisztában legyen azzal, hogy a megszerzett nyelvi, szakmai ismereteket mikor, hogyan, milyen szituációban kell írni-mondani. Az ún. transzlációs tanulás Vermeer értelmezésében azt jelenti, hogy a diákoknak még tanulmányaik idején el kell sajátítaniuk, hogy hogyan kell viselkedni az adott nyelvi közegben, így például egy „német” helyzetben (Vermeer 1993).

Az idegen nyelvű szakmai szövegek, szakirodalom szótárhasználat nélkül történő sikeres olvasásához, az önálló tanuláshoz nélkülözhetetlen a kreativitás is. A kreatív emberre jellemző, hogy rugalmasan gondolkodik, szokatlan asszociációi vannak, és képes az információk újrastrukturálására (Leone 1997). Guilford (idézi Tóth 2002) szerint a kreatív ember gondolkodásmódja könnyed, flexibilis, eredeti és ötletes. A kreativitás kibontakozását, a divergens gondolkodást a pozitív visszacsatolás, a biztatás, az elfogadó légkör nagymértékben támogatja (Prohászkané 1996), erre ajánlatos a távoktatási képzés keretében szervezett tömbösített szemináriumi órákon is külön odafigyelni.

AZ OKTATÓK SZEREPE

Írásom a távtanulás kihívásait, előnyeit és hátrányait elsősorban a hallgatók aspektusában vizsgálja, mert a távtanulás esetében – ahogy ezt már kifejtettem – a központi szerep a hallgatóé; az önálló hallgatói magatartás kerül előtérbe, ami a siker alapfeltétele. Ugyanakkor a távoktatás során is fontos a tanárok szerepe, a tanulmányok koordinálása, irányítása s az intézményi marketingtevékenység.

A Hagen–Pécs kettős diplomaprogram esetében a központi, koordináló szerep a Budapesti Távtanulási Központé. A központ munkatársai állandó kapcsolatban állnak a Hageni Távtanulási Egyetemmel és a képzésben részt vevő magyarországi intézményekkel, karokkal. A képzésben részt vevő egyes felsőoktatási intézményekben, karokon mentorok és tutorok irányítják a hallgatók tanulmányait. Segítik a beiratkozás, visszairatkozás folyamatát, vizsga-előkészítő szemináriumokat szerveznek, amelyeket Hagenből érkező vendégoktatók tartanak.

Mivel a távtanulás során fennáll a lehetősége annak, hogy a hallgatók elszigetelődnek egymástól, nem követik az információkat megfelelően, ezért – véleményem szerint – a kapcsolattartásnak, tanácsadásnak nagyon fontos a szerepe. S bár a távtanulási forma során éppen az önállóság áll a középpontban, az elszigetelődés veszélye miatt – amennyire lehetséges – ajánlatos a személyes kapcsolatok ápolására is odafigyelni, így például az ösztöndíj-lehetőségeket elősegíteni, a személyes vizsga-előkészítő szemináriumok számát növelni, a hallgatók egymás közötti interaktív kapcsolatát, kommunikációját előmozdítani. A hageni program esetében Pécsen kiválóan működik a hageni kör-e-mail vagy pedig a hageni színtér a Coospace-rendszerben. A hallgatók igen aktívan tartják ezen a módon a kapcsolatot egymással.

A tömbösített, többnyire hétvégére szervezett intenzív szemináriumok szintén kapcsolatot s egyben visszacsatolást jelentenek, mert a diákok ezeken az órákon az oktatóval személyesen tisztázhatnak az önálló olvasás, tanulás során esetleg hibásan értelmezett információkat, kaphatnak megerősítést, célirányos segítséget a vizsgára készüléshez.

INTÉZMÉNYI MARKETINGTEVÉKENYSÉG

Intézményi szinten sajátos marketingtevékenység szükséges a sikeres távoktatás megvalósításához. A nemzetközi oktatás két szempontból vizsgálható: amikor az intézmény külföldi, már meglévő programba kapcsolódik be, illetve ha saját maga nyújt

nemzetközi oktatást/távoktatást nemcsak saját, hanem külföldi hallgatók számára is.

A Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Karán működő kettős diplomaprogram gyümölcsöző együttműködést jelent a Hageni Távtanulási Egyetem már meglévő, stabil, sikeres távtanulási struktúrájába illeszkedve. A pécsi képzés vonzereje többszintű, összetett, és vannak sajátos jegyei is, amelyeket a marketingtevékenység során feltétlenül figyelembe kell venni. Ilyen sajátosság például a Baranya megyében élő német kisebbség nagy száma, a számos két tannyelvű, nemzetiségi általános és középiskola, sőt óvoda is, ami részben a nyelvtanulást, részben pedig a nemzetiségi kisebbség igényeit, kultúráját, hagyományainak ápolását, megőrzését szolgálja. A tanulmányokat követő elhelyezkedési lehetőség szintén racionális, fontos szempont az intézményválasztás során. A marketingtevékenységnek így ajánlatos az iskolákon kívül a gazdaság szereplőire is irányulni, hiszen a hazai, sőt nemzetközi szintű vállalati kapcsolatok kiépítése nemcsak az oktatási intézmény hírnevét öregbíti, hanem a végzős hallgatók elhelyezkedését is segíti.

A promóció esetében nem elegendő csupán az elektronikus, valamint hirdetések formájában megvalósított tájékoztatás, hanem nagy szerepe van a személyes értékesítésnek is (Deli-Gray és tsai 2010). Ennek egyik lehetősége például a Nyílt Napokon a leendő hallgatóknak a program bemutatása, a toborzó utak, személyes bemutatkozások középiskolákban. Fontos promóciós eszköz lehet ezen kívül a tandíjkedvezmény, az ösztöndíjak lehetősége, amelyek a pécsi, Hagenben tanuló hallgatók számára is nyitva állnak, s ugyancsak megerősíthetik őket abban a döntésben, hogy ezt a programot s közvetetten a programot nyújtó egyetemi kart válasszák. S végül igen fontos a program hírneve, az, amit a végzős és jelenlegi hallgatók a hageni tanulmányról mondanak, ahogy arról vélekednek. Szükséges az internet mint fő médium is, ahol – a képzéssel kapcsolatos tudnivalók mellett – a hallgatói vélemények, visszajelzések megjelenhetnek.

A személyes kapcsolattartásnak része a mentori-tutori segítség is, amely a gyakran bonyolult, online ügyintézés útvesztőiben segítheti a hallgatók amúgy önálló informálódását, tanulását, s tehetik a képzést számukra még vonzóbbá.

KÖVETKEZTETÉS

A (nemzetközi) távtanulás sikerességéhez a probléma komplex megközelítése szükséges, és a hármas megközelítés javasolt: a hallgatók, oktatók és az intézmények vetületében (Deli-Gray és tsai 2010). A hallgatók

részéről az alapvető elvárások közé tartozik – természetesen – a nagyon jó nyelvtudás, a nyitottság az idegen kultúra, az új tanulási módszerek, stratégiák tekintetében, valamint a kreativitás és főképpen az önállóság. A tanárok esetében a mentori tevékenységhez nélkülözhetetlen a magas szintű nyelvtudás, a nyitottság, a szakmai és pedagógiai ismeretek. Külön kiemelném a pedagógiai ismeretek fontosságát, hiszen a távtanulás módszertanát tekintve gyakran olyan sajátos tanulási problémák merülhetnek fel, amelyek megoldása a hallgatóknak nyújtott tanácsadás során a mentor részéről megkövetelik a pedagógiai háttérismereteket.

Intézményi szinten nagy szerepe van a sokrétű és változatos értékesítési csatornáknak, a megfelelő promóciónak. A személyes értékesítés fontosságát külön kiemelném.

Az eddig példaként hozott Hageni Távtanulási Egyetem megtestesíti a globalizált felsőoktatási térben való helytállás, versenyképesség megvalósulását. Az egyetem a termékfejlesztés területén is magas szintű tevékenységet folytat, ami magában foglalja a tananyagot, a tanárok, kutató szakemberek munkáját, az iskola fizikai környezetét, vállalati kapcsolatait, együttműködését a gazdasági szférával, az egyetem hírnevét, nemzetközi szintű elismertségét.

A nemzetközi diplomával, kiváló nyelvtudással rendelkező szakembereink néhány éves külföldi munkatapasztalattal a magyar gazdaság és üzleti kapcsolatok fellendítését mozdíthatják elő, és azt, hogy ne csak a felsőoktatási intézmények, hanem a magyar gazdaság is – alkalmazkodva a külvilág, a nemzetközi gazdaság változásaihoz – megfelelően képzett szakemberekkel, erős humán tőkével és képzéssel megerősödve léphessen a feltartóztathatatlanul globalizálódó európai és világpiaconra.

HIVATKOZÁSOK

- Capaul, R., Nüesch, C. (1997), „Problemorientiertes und selbständiges Lernen im Fachbereich Wirtschaft und Recht”, In: Dubs, R. – Luzi, R.: 25 Jahre IWP, St. Gallen, 178–189
- Deli-Gray Zs., Árva L., Gray M. (2010), „Globalizáció a felsőoktatásban – szervezeti és marketingkövetkezmények”, Marketing & Menedzsment, XLIII 3, 4–13.
- Elek B. (2005), Hallgatói vélemények, www.ktk.pte.hu, Hagen–Fernstudium, Pécs
- Kovács I. (1996), Új út az oktatásban? A távoktatás, Budapesti Közgazdaságtudományi Egyetem, Felsőoktatási Koordinációs Iroda, Budapest
- Kristóf P. (2005), Hallgatói vélemények, www.ktk.pte.hu, Hagen–Fernstudium, Pécs
- Leone, D. (1997), Die Kreativitätsförderung im Unterricht-Strategien, Probleme und Handlungsempfehlungen, St. Galler Universität, St. Gallen
- Major F.-né (1980), Az idegen nyelvi szakszöveg megértésének módszertani kérdései, Budapest: Tankönyvkiadó

- Mátyás, J. (2010), „Herausforderungen beim Fernstudium. Verstehendes Lesen, erfolgreiches Lernen unter dem Aspekt der Interkulturalität”, Culture of Business – Capital of Culture, Pécsi Tudományegyetem Közgazdaságtudományi Kar, Pécs
- Mátyás, J. (2008), „Reading methods of professional texts in foreign languages without dictionary. The Synthetic Reading method”, In: „Inovatyvių priemonių ir metodų taikymas užsienio kalbų mokymuose Mykolo Romerio universitete”, The project of measure 2.4 „Development of Conditions for Lifelong Learning” of the SPD, Mykolo Romerio Universitetas, Vilnius, pp. 102–7
- Mellár T. (2007), „A liberális gazdasági doktrína tündöklése és ...?”, Polgári Szemle, 3 11, 6–23.
- Metzger, C. (2010), Lern- und Arbeitsstrategien, Ein Fachbuch für Studierende, Sauerländer, Oberentfelden
- Metzger, C. (2010), Wie lerne ich? Eine Einleitung zum erfolgreichen Lernen mit eingeleitem Fragebogen, Sauerländer, Aarau
- Metzger, C. (2001), Wie lerne ich? Handbuch für Lehrkräfte, Sauerländer, Aarau
- Prohászkané Szilágyi E. (1996), Hogyan lehetnének sikeresek? (Pszichológiai problémák a nyelvtanításban és a nyelvtanulásban), In: Kultúra–Nyelvtudás–Szakemberképzés, Győr: Széchenyi István Főiskola, 11–16.
- Rampillon, U. (1994), Von Lehrstrategien und Lernstrategien, In: Zielsprache Deutsch, 1994/ 2. Hueber, München, 75–91.
- Rappai, G. (2010), Warum sollten deutsche Unternehmen wieder oder weiterhin in Ungarn investieren? FernUniversität in Hagen, Ungarntag, 2010. 07. 10–13. Hagen, konferencia-előadás
- Rendi A. (2005), Hallgatói vélemények, www.ktk.pte.hu, Hagen–Fernstudium, Pécs
- Sandrini, P. (1993), „Die Rolle des Übersetzers im mehrsprachigen Umfeld. Zum Berufsprofil des Übersetzers im multikulturellen Umfeld am Beispiel Südtirols”, Lebende Sprache, 2, 54–6
- Tóth P. (2002), „A tanulói problémamegoldó gondolkodás fejlesztésének stratégiái”, In: Az oktatás mint befektetés, Pécsi Tudományegyetem Pollack Mihály Műszaki Főiskolai Kar, Pécs, 231–43.
- Vermeer, H. (1993), „Wie lernt und lehrt man Translatorisch?”, Lebende Sprachen, 1, 54–6
- http://de.wikipedia.org/wiki/Fernuniversit%C3%A4t_in_Hagen, letöltve: 2011. 08. 05.
- <http://ktk.pte.hu>, Képzések, Hagen, letöltve: 2011. 08. 05.

*Mátyás Judit, PhD, adjunktus, programvezető
Pécsi Tudományegyetem
Közgazdaságtudományi Kar
Hagen–Pécs kettős diplomaprogram*

GLOBALIZATION OF HIGHER EDUCATION. DISTANCE LEARNING TODAY AND IN THE FUTURE

Importance of international programmes is increasing in higher education as a consequence of globalization. Significance of distance learning is sharply growing since this is a way students can study easier and relatively cheaper at foreign universities than at home as a regular student. Distance learning makes an influence on methods of the learning process. Students and instructors must accept challenges of the new learning environment. In this article an example of an international distance learning co-operation between Hagen and Pécs is explained.

Judit Mátyás